

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Gro Angeltveit, 32266978

Innspill til regjeringens forslag til ny tiltaksplan for Oslofjorden

Innledning og overordnede merknader

Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus har sett gode virkninger av gjeldende plan, og merker seg at det er flere gode prosesser i gang som resultat av denne planen, for eksempel innenfor landbruk og avløp.

Vi er svært glade for at planen videreføres og støtter målene og hovedretningen i forslaget til ny helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Tilstanden i fjorden krever en langsiktig, samordnet og vesentlig forsterket innsats. Det er positivt at planen viderefører en bred tilnærming med tiltak innen avløp, jordbruk, arealforvaltning, naturrestaurering, miljøgifter, naturmangfold og friluftsliv.

Vi anbefaler likevel at planforslaget konkretiseres ytterligere. Oslofjordens tilstand er kritisk, og det er svært viktig at planen inneholder konkrete og målbare tiltak i tillegg til de foreslåtte utredningene og organisatoriske endringene. Vi mener det er helt sentralt at ny plan inneholder konkrete, målbare tiltak, tydelig ansvarsfordeling og omtale av finansiering.

Vi anbefaler at nødvendige utredninger gjennomføres raskt og følges av konkrete tiltak innenfor planperioden, slik at planen får ønsket effekt. Eksempler fra gjeldende plan er strengere krav til avløpsrensing, ny gjødselbrukforskrift og nullfiskeområder.

Planen bør synliggjøre status for tiltak fra gjeldende Oslofjordplan innen hvert innsatsområde. Det bør fremgå hvilke tiltak som videreføres, er gjennomført eller er avsluttet. For tiltak som ikke videreføres, bør det gis en kort begrunnelse. Dette gjelder særlig tiltak som har hatt en viktig funksjon, eksempelvis juridisk bistand til kommunene i oppfølging av regelverk og ulovligheter. En slik oversikt vil gi bedre grunnlag for å vurdere måloppnåelse, sikre læring fra tidligere innsats og gjøre det enklere å følge utviklingen og effekten av tiltakene over tid.

Nummereringen kan brukes i rapportering og oppfølging, slik at ansvar, frister, status, avvik og resultater kan følges fra år til år.

Vi anbefaler at tiltakene så langt som mulig får tydelig ansvar, tidsfrister, finansiering og målbare resultatkrav. Når en myndighet får nye eller skjerpede oppgaver, bør de økonomiske og administrative konsekvensene vurderes reelt, og oppgavene følges av nødvendige ressurser. Det bør også legges større vekt på samarbeid mellom kommunene og på kostnadseffektive, helhetlige løsninger i hele Oslofjordens nedbørsfelt.

Tiltakene i Oslofjordplanen bør harmoniseres med arbeidet etter vannforskriften. Gjennom de regionale vannforvaltningsplanene og vannområdenes tiltaksprogrammer er det allerede identifisert en rekke tiltak som bidrar til å nå miljømålene. Vi anbefaler at planen viser og vurderer hvordan disse tiltakene kan inngå i det samlede Oslofjordarbeidet, slik at eksisterende planverk og virkemidler understøtter hverandre og bidrar til effektiv måloppnåelse.

Vi anbefaler at planen fra starten etablerer et system for å dokumentere miljøeffekt, fremdrift og kostnadseffektivitet. For hvert tiltak bør det angis hva som kan måles, hvilket kunnskapsgrunnlag eller nullpunkt som brukes, hvem som rapporterer, og hvordan manglende fremdrift følges opp. Ressursene bør prioriteres til tiltak som gir dokumenterbar forbedring av fjordens økologiske eller kjemiske tilstand.

Vi anbefaler at bevaring av eksisterende natur som har betydning for Oslofjordens økosystem, får en tydeligere plass i planen. Dette omfatter natur i fjorden og nedbørsfeltet som bidrar med viktige økosystemfunksjoner, blant annet intakte gruntvannsystemer, ålegrasenger, sump og våtmarker, dammer og kantsoner langs vassdrag. Planen bør bygge på et tydelig tiltakshierarki der det først søkes å unngå skade og bevare intakt natur, deretter redusere eksisterende belastninger og til slutt restaurere forringet natur. Begrepet restaurering bør brukes om aktive tiltak som forbedrer naturens tilstand i forringede eller ødelagte områder. Bevaring, utslippsreduksjon og stans i nye fysiske inngrep bør omtales som egne virkemidler.

Planens omtale av fysiske inngrep og behovet for å bevare intakt natur på side 13 er viktig, men dette bør følges tydeligere opp i kapittel 5 med konkrete tiltak. Overskriften «Nye tiltak for å nå målene» bør endres til «Tiltak for å nå målene», fordi kapittelet også omfatter videreførte tiltak. Vi foreslår at bevaring synliggjøres som et eget grep i kapittelstrukturen og i tiltakene, ikke bare indirekte gjennom målet om å stanse nedbygging.

Vi anbefaler også at planen fremhever bruk av naturbaserte løsninger i kommunal og regional planlegging. Ved valg av løsning bør bevaring av eksisterende natur prioriteres før restaurering og etablering av ny natur. Naturbaserte løsninger kan samtidig bidra til klimatilpasning, mer hardføre økosystemer, erosjonsforebygging og bedre overvannshåndtering. Dersom andre løsninger velges, bør det begrunnes hvorfor naturbaserte alternativer ikke er valgt.

Av ordens- og effektivitetshensyn anbefaler vi at planen gis et offisielt kortnavn, for eksempel «Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden 2026–2030».

Innsatsområde 1: Redusere utslipp fra kommunalt avløp og annet avløp

Målet for innsatsområdet er i for stor grad avgrenset til nitrogen. Også andre stoffer virker belastende på økosystemet i Oslofjorden. Nye og skjerpede rensekrafter vil også redusere utslipp av fosfor, organisk stoff, mikroplast, bakterier, virus, legemiddelrester og andre miljøgifter. Planen bør derfor suppleres med målet som dekker den samlede forurensningsbelastningen fra avløp og avløpsnett, samtidig som nitrogenmålet opprettholdes.

Statsforvalteren støtter at avløpsnettet og behovet for redusert tilførsel av overvann og fremmedvann er tydeligere synliggjort. Planens omtale av oppgradering av ledningsnett og pumpestasjoner bør imidlertid ikke avgrenses til kommuner med direkte utslipp til fjorden. Store utslipp av urensset avløpsvann fra ledningsnett og overløp forekommer også lenger oppstrøms, i vannforekomster som renner til Oslofjorden. Behovet for å redusere slike utslipp gjelder derfor hele Oslofjordens nedbørsfelt.

Planen bør også omtale den samlede belastningen fra mange utslipp av fortynnet, urensset avløpsvann. Kommunene viser ofte til at overløpsutslipp er sterkt fortynnet, men den samlede belastningen av næringsstoffer, organisk materiale, bakterier og andre forurensninger kan likevel være betydelig.

Mer aktivt tilsyn og strengere håndheving

Tiltaket om mer aktivt tilsyn med større avløpsanlegg bør konkretiseres. Det bør gis føringer for hva regjeringen forventer av økt tilsynsaktivitet, herunder om forventningen gjelder antall tilsyn, bruk av

alternative tilsynsformer eller en endret prioritering mellom tilsyn, oppfølging av brudd og arbeid med nye og skjerpede tillatelser.

Planforslaget legger opp til at Statsforvalteren skjerper oppfølgingen og håndhevingen av kommunenes plikter på avløpsområdet. Samtidig har den nye forståelsen av plan- og bygningsloven § 27-2, formidlet i brev fra Kommunal- og distriktsdepartementet og Klima- og miljødepartementet, begrenset muligheten til å bruke innsigelse på grunnlag av avløpsforhold i plansaker. Oppfølgingen vil dermed i større grad skje i etterkant etter forurensningsloven, slik at forurensningsmyndigheten kan komme senere inn i prosessene. Når planen forutsetter nødvendig avløpsinfrastruktur i takt med ny arealbruk og vekst, anbefaler vi at regjeringen samtidig sørger for tilstrekkelige og tydelige virkemidler i planfasen. Vi anbefaler også at avløpshensyn innarbeides i rundskriv T-2/16: Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet.

Vi anbefaler at tiltaket om utslipp fra mindre avløpsanlegg etter forurensningsforskriften kapittel 12 og 13 konkretiseres. I tillegg til kommunenes oppfølging av anleggene kan planen angi at Statsforvalteren følger opp kommunenes myndighetsutøvelse gjennom kommunekontroll og veiledning.

Overvann og fremmedvann

Tiltaket om å redusere mengden overvann og fremmedvann som tilføres avløpsnettet bør gjøres mer målbart, for eksempel gjennom mål for reduserte utslipp fra avløpsnettets innen en angitt frist eller en tydelig kobling til forbedring av økologisk tilstand etter vannforskriftsmålene. Når det gis tillatelser til avløpsanlegg basert på Miljødirektoratets mal for avløpstillatelser er kravene til avløpsnettets vanskelige å følge opp. Det stilles blant annet prosentvis krav til fremmedvann, men det finnes ikke en omforent standardmetode for beregning av fremmedvannsandel og virkningsgrad. Kommunenes rapportering blir derfor lite sammenlignbar og av varierende kvalitet. Vi anbefaler at planen inkluderer et tiltak der overordnede myndigheter utvikler standardiserte metoder og entydige begreper for fremmedvann og overløp. Planen kan også synliggjøre hvordan brudd på krav til avløpsnettets prioriteres og håndheves sammenlignet med brudd på rensekrav.

Industrielle utslipp

Det bør tydeliggjøres hvor reduksjon av utslipp av næringssalter, partikler og oksygenforbrukende stoffer fra industri er plassert i planen. Dette gjelder både virksomheter med direkte utslipp til resipient og virksomheter med indirekte utslipp via kommunale avløpsrenseanlegg.

Innsatsområde 2: Redusere avrenningen fra jordbruket

Statsforvalteren støtter målet om ytterligere reduksjon av nitrogen- og fosfortilførsler fra jordbruket. Tiltakene bør sees i sammenheng med avløpstiltakene og innrettes slik at samlet reduksjon er tilstrekkelig til å nå miljømålene etter vannforskriften. Virkemiddelbruken bør være langsiktig, målrettet og forutsigbar, og effekten av tiltakene bør kunne dokumenteres. Det er samtidig viktig å prioritere kostnadseffektive tiltak og ivareta behovet for økt matproduksjon.

Utredningen som skal danne grunnlag for Statsforvalternes revisjon av regionale forskrifter, bør bygge på oppdaterte og etterprøvbare data og et riktig kunnskapsgrunnlag. De endelige tiltakene bør samtidig balansere hensynet til å beskytte vannmiljøet mot forringelse med målet om økt og bærekraftig norsk matproduksjon.

Fangvekster kan brukes både om høsten og tidlig om våren før sen planting av grønnsaker. Vårbruk kan redusere avrenning og øke jordas innhold av organisk materiale, slik at tilført nitrogen utnyttes bedre og behovet for nitrogen fra andre kilder reduseres.

Vi anbefaler at kantvegetasjon og vegetasjonssoner synliggjøres tydeligere som konkrete tiltak. Gjeldende plan har egne tiltak om økt tilsyn med vannressursloven § 11, bedre restaurering og skjøtsel av elvekanter og kantsoner, samt økt tilsyn der kravet om vegetasjonssone mot vassdrag ikke er oppfylt. I ny plan er dette i hovedsak erstattet av utredning av styrkede krav til vegetasjonsdekte soner. Vi anbefaler at tiltakene konkretiseres og forsterkes i tråd med gjeldende plan, med kommunene og Statsforvalteren som ansvarlige innenfor sine myndighetsområder.

Ved erosjonssikring langs vassdrag anbefaler vi at naturbaserte løsninger vurderes først. Dersom andre løsninger velges, bør begrunnelsen vise hvorfor naturbaserte alternativer ikke er valgt.

Vi mener også at arbeidet med å redusere næringsavrenningen i større grad bør omfatte tiltak som styrker jordas evne til å holde på næringsstoffer og vann. God jordstruktur, riktig kalktilstand, variert vekstskifte og oppbygging av organisk materiale i jorda kan bidra til bedre utnyttelse av tilført nitrogen og redusere risikoen for avrenning. Dette er tiltak som samtidig kan styrke jordas langsiktige produksjonsevne og robusthet.

Vi anbefaler at sammenhengende kantsoner i tillegg sikres gjennom kommunal arealplanlegging i både by- og landbruksområder. Planen bør beskrive tiltak der kommunene innarbeider bestemmelser om bevaring, tilstrekkelig bredde og reetablering av kantvegetasjon i kommuneplaner og reguleringsplaner der forholdene ligger til rette for det.

Enkelte fremmede arter i kantvegetasjonen langs vassdrag kan bidra til økt erosjon ved å fortrenge stedegen vegetasjon og svekke kantsonens evne til å stabilisere jordsmonnet. Dette kan føre til tap av biologisk mangfold og matjord, samt økt tilførsel av næringsstoffer og partikler til vassdragene. Planen bør derfor sikre bevaring og restaurering av funksjonelle kantsoner, forebygge spredning av fremmede arter og legge til rette for koordinert bekjempelse gjennom regionale handlingsplaner og tilstrekkelig finansiering.

Innsatsområde 3: Stanse nedbygging

Statsforvalteren støtter målet om å stanse ytterligere nedbygging av strandsonen til sjø og gruntvannsområder, og å begrense nedbyggingen langs vassdrag. Arealforvaltningen bør bidra til å gå fra bit-for-bit-nedbygging til bit-for-bit-forbedring.

Vi anbefaler at målene for innsatsområdet omformuleres slik at bevaring av natur ses i sammenheng med å stanse nedbygging, jf. tiltakshierarkiet omtalt innledningsvis. Når om lag 70 prosent av strandsonen allerede er påvirket av menneskelig aktivitet og inngrep, er det særlig viktig å bevare den resterende ubebygde og intakte strandsonen. Vi anbefaler at bevaring av intakte gruntvannsområder, ålegressenger og bløtbunnsområder tas inn som et eget tiltak rettet mot kommunenes rolle i arealplanleggingen.

Planen dokumenterer at en stor andel av kartlagte ålegress- og bløtbunnsforekomster er påvirket av fysiske inngrep. Dette bør følges opp med et konkret tiltak om å unngå utfylling, mudring, dumping, nedbygging og andre fysiske inngrep i nettopp gruntvannsområder, ålegressenger og bløtbunnsområder. Unntak bør begrenses til tilfeller der tungtveiende samfunnshensyn gjør tiltaket nødvendig og alternativer er utredet.

De foreslåtte tiltakene om planvask og statlige virkemidler bør ikke begrenses til ytterligere utredning. Gjeldende plan ga kommunene ansvar for å bruke plan- og bygningsloven mer aktivt for å sikre naturverdier og redusere belastningen på Oslofjorden. Vi anbefaler at dette videreføres og konkretiseres i den nye planen. Kommunene bør få ansvar for å gjennomgå og ved behov endre eller oppheve eldre arealplaner som åpner for ny nedbygging i strandsonen og sjøområdene. Vi anbefaler at staten angir tydelige kriterier og en realistisk frist for arbeidet.

Planvask og rollefordeling

Planen bør tydeliggjøre at kommunene har ansvar for oppdaterte arealplaner og en dispensasjonspraksis som hindrer ytterligere nedbygging og stengsler i strandsonen. Statsforvalterens rolle er å gi statlige styringssignaler, veilede, samordne praksis mellom embetene og følge opp vedtak gjennom klage og øvrige virkemidler. En tydelig rollefordeling bør bidra til mer enhetlig praksis rundt Oslofjorden.

Ulovlighetsoppfølging

Det er også hensiktsmessig om arbeidet med å hindre ytterligere nedbygging også omfatter oppfølging av ulovlige tiltak. Selv mindre inngrep kan samlet bidra til redusert naturkvalitet og svekket tilgjengelighet

for allmennheten. En aktiv oppfølging av ulovlige forhold bør derfor ses som en del av det forebyggende arbeidet for å ivareta strandsonens natur- og friluftsverdier.

Vurdering av å flytte dispensasjonsmyndigheten

Forslaget om å vurdere en midlertidig flytting av dispensasjonsmyndigheten fra kommunene til Statsforvalteren er konfliktfullt, og reiser juridiske, organisatoriske og økonomiske spørsmål. Vi mener at tydeligere statlige styringssignaler, reviderte statlige planretningslinjer, statlige planbestemmelser og mer aktiv klagepraksis kan være mer målrettede virkemidler.

Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen bør revideres slik at de samsvarer bedre med utfordringsbildet og målene i Oslofjordplanen. Det bør også gis tydeligere føringer for sjøarealene og for forvaltningen av 100-metersbeltet langs vassdrag. Eventuelle statlige planbestemmelser bør være treffsikre og følges opp med krav om endring eller oppheving av planer som strider mot føringene. Hadde grensen for søknadsplikt innenfor byggeforbudet i 100-metersbeltet vært tydeliggjort eller justert, hadde dette bidratt til å motvirke privatisering og parkifisering rundt hytter og boliger.

En overføring vil innebære betydelig merarbeid. Statsforvalteren deler ikke planforslagets vurdering av at det i liten grad vil være behov for økte personalressurser. Oppgaven kan ikke gjennomføres innenfor dagens økonomiske og administrative rammer uten tilførsel av ressurser. Vi mener at det bør gjennomføres en reell og tungtveiende kost-nytte-vurdering av behovet for ytterligere statistikk og kunnskapsinnhenting, sett opp mot enklere og mer direkte virkemidler.

Før en eventuell overføring anbefaler vi at kommunenes videre rolle som plan- og byggesaksmyndighet, klageinstans for Statsforvalterens vedtak og håndtering av gebyrspørsmålet avklares.

Innsatsområde 4: Restaurering av naturverdier

Statsforvalteren støtter målet om betydelig økt restaurert areal i fjorden og i deler av nedbørsfeltet der tiltakene har dokumentert eller sannsynlig betydning for Oslofjordens økologiske tilstand. Vi anbefaler at planen prioriterer naturtyper og områder med størst forventet økologisk effekt, angir ansvar og framdrift og beskriver behovet for langsiktig finansiering. Restaurering bør ses i sammenheng med arealforvaltningen; det er lite kostnadseffektivt å restaurere natur samtidig som tilsvarende naturverdier bygges ned andre steder.

Bevaring av naturverdier

Planen bør skille tydelig mellom tiltak for bedre vannkvalitet, passive tiltak som fjerner eller reduserer en belastning, og aktive restaureringstiltak som gjenoppretter naturstruktur og økologiske funksjoner. Første tiltak under innsatsområdet bør utformes som en samlet strategi for bevaring og restaurering, med bevaring som utgangspunkt.

Kartlegging av naturverdier

Kartleggingsinnsatsen bør prioriteres mot naturtyper og områder der kunnskapsbehovet er størst, og hvor forvaltningsmessige beslutninger står for døren. Særlig gjelder dette marine naturtyper som er utsatt for utbyggingspress eller andre påvirkninger, og hvor bedre kunnskap raskt kan gi mer treffsikre bevarings- og restaureringstiltak.

Sammenheng mellom land og vann i restaureringsarbeidet

Restaurering i fjorden og nedbørsfeltet bør planlegges i sammenheng på tvers av land, vassdrag og sjø. Arbeidet etter Oslofjordplanen bør derfor kobles til relevante fagmiljøer og etablerte grupper for naturrestaurering, slik at prioritering, metodevalg, finansiering og oppfølging bygger på samlet naturfaglig kompetanse.

Vi anbefaler at forslaget om en forenklet søknadsordning beskrives nærmere. Det bør framgå hvilke tiltak ordningen er ment å omfatte, hvilke myndigheter som berøres, hvordan hensynet til naturmangfold og vannmiljø ivaretas, og hvilke deler av dagens saksbehandling som eventuelt kan forenkles.

Innspill til tiltak om forenklet søknadsordning under akvakulturloven

Flere aktører opplever søknadsprosesser etter akvakulturloven som omfattende og ressurskrevende. Som oppfølging foreslår planen at Nærings- og fiskeridepartementet vurderer en egen, forenklet søknadsordning for marine restaureringstiltak etter akvakulturloven, samt om enkelte restaureringstiltak bør unntas fra søknadsplikt.

Statsforvalteren er positiv til tiltak som har som formål å forbedre miljøtilstanden i Oslofjorden, og har forståelse for behovet for effektive og hensiktsmessige saksbehandlingsprosesser. Samtidig er det viktig at en eventuell forenkling av regelverket ikke går på bekostning av nødvendige miljøfaglige vurderinger.

De senere årene har det vært en økning i antall søknader om etablering av blant annet tareproduksjon i Oslofjorden. Dette understreker behovet for å vurdere både enkeltstående tiltak og den samlede belastningen på naturmangfold, økosystemer og andre interesser i fjorden. Også tiltak som har et restaurerings- eller miljøformål kan innebære arealbeslag og påvirke naturverdier lokalt gjennom utskygging, nedfall og forsøpling.

Statsforvalteren mener derfor at en eventuell forenklet søknadsordning bør sikre at tiltak fortsatt vurderes opp mot naturverdier, samlet belastning og målsettingene i Oslofjordplanen samt vannforskriften.

Det bør også fortsatt være adgang til å stille nødvendige krav til dokumentasjon av miljøeffekter, overvåking og oppfølging, samt en tydelig ansvarsfordeling for gjennomføring og evaluering av tiltakene. Dette er viktig for å sikre at tiltakene gir den ønskede miljøgevinsten og bidrar til å nå miljømålene for Oslofjorden.

Innsatsområde 5: Redusere tilførsler av miljøgifter, forsøpling og plastforurensning

Regjeringens mål for innsatsområde 5 er å forbedre fjordens kjemiske tilstand innen 2030.

Statsforvalteren er positiv til tiltak som bidrar til å bedre den kjemiske tilstanden i fjorden. Etter vannforskriften § 4 skal vannforekomster oppnå god økologisk og kjemisk tilstand, og miljømålet skal som hovedregel nås innen utgangen av gjeldende planperiode. For å sikre en tydelig og konsistent målsetting foreslås det derfor å endre målet til å oppnå god kjemisk tilstand innen 2033, i tråd med miljømålene i vannforskriften. Tilsvarende målsetningen for innsatsområde 2.

Statsforvalteren anbefaler at andre forurensningskilder enn avløp og jordbruk synliggjøres bedre. Dette gjelder særlig industri, aktive og nedlagte deponier, forurensset grunn, sprengstein, pukkverk, større anleggsarbeider, urban avrenning og veiavrenning.

Deponier, forurensset grunn og miljøgifter

Det bør gjennomføres en systematisk gjennomgang av data i Norske utslipp og Grunnforurensning for å vurdere datakvalitet, identifisere vesentlige kilder og avklare om dagens rapportering gir et tilstrekkelig bilde av den samlede belastningen på Oslofjorden. Gjennomgangen bør omfatte både næringsstoffer og persistente miljøgifter som PFAS, tungmetaller og andre organiske miljøgifter.

Det er særlig behov for å avklare om utslipp fra aktive og nedlagte deponier og forurensset grunn utgjør en vesentlig belastning, om PFAS og andre prioriterte miljøgifter fanges godt nok opp i egenkontroll og overvåking, og om det finnes viktige utslippskilder eller parametere som faller utenfor dagens systemer. Relevante PFAS-parametere bør inngå i egenkontrollrapporteringen der det er risiko for slike utslipp.

Planen bør også følge opp kunnskap om kostnadseffektive rensemetoder for PFAS og nitrogen i deponisigevann og prioritere kartlegging og tiltak ved de største utslippskildene.

Nitrogen fra sprengstein og pukkverk

Det bør vurderes om avrenning av ammonium og nitrat fra sprengsteinsmasser, pukkverk og større anleggsarbeider utgjør en vesentlig belastning på Oslofjorden og tilløpsvassdragene. Planen bør avklare om kunnskapsgrunnlaget og regelverket er tilstrekkelig, herunder om forurensningsforskriften kapittel 30 i tilstrekkelig grad regulerer mottak, lagring og håndtering av sprengstein fra andre områder. Mottak av

slike masser kan etter omstendighetene kreve særskilt regulering basert på vannforekomsters tilstand, mengde masser og lagringstid.

Miljøgifter i overvann og veiavrenning

Planen bør legge større vekt på å kartlegge og redusere miljøgifter fra veier, tak, parkeringsplasser, villaområder, grøntanlegg, idrettsanlegg og annen tettstedsbebyggelse. I et nedbørsfelt med en stor andel av Norges befolkning, er den samlede belastningen betydelig. Vi savner egne tiltak for å styrke kunnskapsgrunnlaget og redusere tilførslene fra urbant overvann. Effekten av salt veiavrenning på kystvann og bunnmiljø bør også utredes nærmere.

Vi anbefaler at naturbaserte løsninger vurderes ved håndtering av urbant overvann, både gjennom bevaring og restaurering av opprinnelig natur og gjennom etablering av nye løsninger i utbygde områder. Dersom andre løsninger velges, bør det begrunnes hvorfor naturbaserte alternativer ikke er valgt.

Tilsyn og fritidsbåter

Miljødirektoratet bør få et tydeligere ansvar for å koordinere felles tilsynsaksjoner om miljøgifter og forurensning, identifisere bransjer og aktiviteter med størst risiko og bidra til en mer enhetlig tilsynspraksis.

Statsforvalteren er positiv til regulering av utslipp fra opplagsplasser for fritidsbåter. For å få tilstrekkelig miljøeffekt er det nødvendig at virkeområdet omfatter anlegg med 50 båtplasser eller mer, og regelverket bør inneholde tydelige krav til utslipp, overvåking, dokumentasjon, rapportering og tilsynsmyndighet.

Vi støtter utredning av obligatorisk registreringsplikt for fritidsbåter og videreutvikling av tilskuddsordningen for kasserte fritidsbåter. Vi anbefaler at det angis en konkret frist for ferdigstilling og oppfølging av utredningen.

Kantvegetasjonens effekt på tilførsel av miljøgifter, forsøpling og plastforurensning

I tiltaksplanen er kantvegetasjonens effekt på avrenning av næringsstoffer, partikler og plantevernmidler godt beskrevet. Vi vil spille inn at kantvegetasjonen også har en begrensende effekt på tilførsel av miljøgifter, avfall og mikroplast til Oslofjorden, og at viktigheten av bevaring av kantvegetasjon, så vel som restaurering, er svært viktig for Oslofjorden.

Flere lokaliteter med grunnforurensning og ulike typer avfallsfyllinger ligger i kantsonene langs vassdrag. Kantvegetasjonen binder jorda og reduserer erosjon og spredning av miljøgifter, avfall og mikroplast til vassdragene og videre til Oslofjorden.

Kantvegetasjonen begrenser også forurensning ved at røttene tar opp vann og enkelte miljøgifter fra grunnen. Miljøgiftene kan brytes ned eller lagres i plantene, mens mikroorganismer i rotsonen kan bryte ned enkelte miljøgifter før de når vassdraget. Vegetasjonen fungerer dessuten som et filter mot støv fra blant annet veier og industriområder, og reduserer dermed tilførselen av miljøgifter og mikroplast til vannmiljøet.

Kantvegetasjonen beskytter vannforekomstene mot overflateavrenning fra urbane arealer. Videre danner kantvegetasjonen en skjerm som begrenser mengden snø fra brøyting av veier som når vannresipienten. Dette begrenser mengden avfall, miljøgifter og mikroplast som når vannresipienten.

Innsatsområde 6: Ivareta sårbare arter og verdifulle naturtyper

Vi anbefaler at ivaretagelse av sårbare arter og verdifulle naturtyper som har betydning for Oslofjordens økosystem, kommer tidligere i planen og før innsatsområdet om nedbygging. Vi foreslår at målet omformuleres slik at bevaring og forbedring av tilstanden for disse artene og naturtypene står først, mens kartlegging, overvåking og restaurering beskrives som virkemidler.

Kunnskapsinnhenting bør konkretiseres til et kartleggingsprogram med prioriterte arter og naturtyper, geografiske områder, metode, ansvar og frist. Kartleggingen skal videre brukes aktivt i arealforvaltning, tillatelser og prioritering av bevarings- og restaureringstiltak.

Omtalen av økologisk kompensasjon på side 34 bør tas ut eller modereres. Hovedregelen bør være å unngå skade på, og nedbygging av, verdifull natur. Kompensasjon kan ikke brukes som begrunnelse for inngrep i uerstattelig eller svært verdifull natur.

Planens omtale av vannforskriften (s. 35) bør følges opp av et eget tiltak om at sektormyndighetene gjennomfører nødvendige miljøforbedrende tiltak i vannforekomster der påvirkningene truer sårbare arter og naturtyper. Tiltaket bør ha ansvarlig myndighet og frist og kobles til oppdaterte regionale vannforvaltningsplaner.

Miljømål og indikatorer

Planens mål bør være god økologisk og kjemisk tilstand i tråd med vannforskriften. Eventuell bruk av unntak bør begrunnes konkret for den enkelte vannforekomst og ikke erstatte nødvendige tiltak. Oppfølgingen bør også omfatte relevante indikatorer som ikke fanges tilstrekkelig opp av dagens klassifisering, blant annet utviklingen i fiskebestander og forekomst av lurv, når disse gir viktig informasjon om økosystemets tilstand.

Statsforvalteren støtter at sårbare arter og verdifulle naturtyper gis et eget innsatsområde. Tiltakene bør kobles tydelig til målene om bedre økologisk tilstand, redusert samlet belastning og arealbeskyttelse. Oslofjorden er landets mest trafikkerte sjøområde med anløp fra utenlandske havner. Det er derfor viktig å stille tydelige krav til håndtering av begroing på skipsskrog og andre tiltak som reduserer risikoen for innførsel og spredning av fremmede arter.

Fremmede arter i Oslofjorden: bedre koordinering og konkretisering av ansvar

Det gjøres allerede en betydelig innsats mot fremmede arter i Oslofjorden. Arbeid mot arter som mink og stillehavsøsters er beskrevet i planen og skjer gjennom oppfølging av nasjonale handlingsplaner for disse artene.

Arbeidet mot fremmede arter er imidlertid fordelt mellom sektorer, forvaltningsnivåer og aktører. Det er behov for en overordnet organisering av kartlegging, bekjempelse og kunnskapsdeling. For å sikre effektiv ressursbruk og styrke innsatsen anbefaler vi at planen beskriver hvordan arbeidet kan settes i system, og konkretiserer hvem som har ansvar for den overordnede organiseringen. Kunnskap om påvirkning fra fremmede arter og tiltakseffekter bør ligge til grunn for prioriteringene. Det bør også klargjøres om prioriteringene bygger på økologisk risiko, hensynet til friluftsliv eller en kombinasjon av disse.

Fordi utfordringene berører flere sektorer, forvaltningsnivåer og andre samfunnsaktører bør planen tydeliggjøre hvor ansvaret ligger for oppfølging av de enkelte tiltakene.

Dørstokkarter: behov for systematisk oppfølging

Tidlig innsats er avgjørende for å kunne bekjempe nye fremmede arter effektivt. Planen bør derfor legge til rette for mer systematisk overvåkning av høyrisikoarter og avklarte ansvarsforhold, koordinerte rutiner og et kunnskapsgrunnlag som gjør det mulig å reagere raskt ved nye funn.

Forebygge østerssykdom hos flatøsters

Norge har noen av Europas siste bestander av flatøsters som er fri for parasitten *Bonamia ostreae*, som gir bonamiose. Etter funn av parasitten på svensk vestkyst i 2025 er spredning til Oslofjorden en reell risiko. For å beskytte bestandene bør det gjennomføres informasjonstiltak rettet mot båteiere gjennom media, småbåthavner og båtforeninger.

Stillehavsøsters: sterkere samarbeid og kunnskapsheving

Arbeidet med stillehavsøsters følger Miljødirektoratets handlingsplan og regionale planer mot fremmede arter. Arten bekjempes både i friluftslivsområder og viktige naturtyper, samtidig som kartlegging av utbredelse og skadevirkninger pågår. Det er fortsatt ikke fullstendig oversikt over artens skadevirkninger på naturtyper og arter i Oslofjorden.

Selv om mange aktører samarbeider godt, mangler det en systematisk organisering av kunnskapsdeling og innsats på tvers av forvaltningsgrenser. Planen bør legge opp til videre kartlegging og bekjempelse i viktige marine naturtyper, etablere et regionalt forum for erfaringsutveksling, kunnskapsdeling og koordinering, og videreføre arbeidet med å skaffe kunnskap om stillehavsøstersens økologiske effekter på marine naturtyper og økosystemer.

Innsatsområde 7: Fremme et aktivt friluftsliv

Tiltaket om å erstatte isopor i badeflåter, bøyer og flytebrygger hører tematisk hjemme under innsatsområde 5 om forsøpling og plastforurensning. Ansvarer bør deles: Klima- og miljødepartementet bør følge opp nasjonalt og internasjonalt regelverk, mens kommuner og andre offentlige eiere eller driftsansvarlige bør kartlegge og skifte ut isoporholdige installasjoner i egne friluftslivsområder. Tiltaket bør få en konkret frist og ikke avgrenses til statlig sikrede områder.

Statsforvalteren støtter videreføring av Kystsonenettverket for Oslofjorden. Nettverket er positivt mottatt i kommunene og er en viktig arena for kompetansebygging og erfaringsutveksling. Vi mener mandatet bør utvides slik at nettverket også kan behandle andre temaer som er relevante for måloppnåelsen i tiltaksplanen, ikke bare tilrettelegging for allmennhetens friluftsliv.

Arbeidet med friluftsliv bør ses i sammenheng med målet om å stanse nedbygging og privatisering av strandsonen. Vi anbefaler at planen tydeliggjør hvordan mer areal i 100-metersbeltet kan gjøres tilgjengelig, og hvordan statlige, kommunale og frivillige aktører kan bidra.

Organisering av arbeidet

Statsforvalteren støtter en mer operativ organisering, men modellen bør konkretiseres og innrettes slik at den sikrer faktisk fremdrift, forankring og medbestemmelse. Organiseringen bør motvirke at ansvarlige aktører avventer hverandre, og det bør være klart hvem som følger opp tiltak, frister, avvik og manglende gjennomføring.

Mandatene for direktoratsgruppen, referansegruppen og Oslofjordsekretariatet bør beskrive de ulike gruppenes rolle, oppgaver, myndighet, beslutningsnivå og rapporteringslinjer. Deltakelsen bør være lederforankret og på et nivå som gir beslutningskraft. Referansegruppen bør ha fast representasjon fra relevante organisasjoner og et tydelig mandat for å bidra til gjennomføring, innovasjon, mobilisering og kunnskapsdeling.

For tiltak der flere myndigheter eller sektorer har ansvar, bør det framgå tydelig hvem som har koordineringsansvaret. Dette vil bidra til mer effektiv oppfølging, tydeligere rapportering og redusere risikoen for at tiltak blir liggende mellom ulike forvaltningsnivåer eller sektorer.

Den samlede organiseringen bør være effektiv og forholdsmessig. Før modellen fastsettes, bør det vurderes om antallet grupper og grenseflatene mellom dem skaper unødig administrasjon. Regjeringen bør vurdere en organisasjonsfaglig kvalitetssikring av modellen med kompetanse om offentlig forvaltning.

Vi anbefaler at Oslofjordsekretariatet får en tydelig pådriverrolle og et mandat til å koordinere arbeidet, etterspørre status, sammenstille resultater og løfte manglende fremdrift til riktig beslutningsnivå. Planen bør avklare sekretariatets oppfølging av tiltak og frister som ligger hos Klima- og miljødepartementet, når sekretariatet organisatorisk består av Statsforvalteren og Miljødirektoratet. Det bør etableres faste rutiner og tettere kontakt med departementet.

Statsforvalterens etablerte rolle som regional samordner, bør tas aktivt i bruk i gjennomføringen. Rollen innebærer ikke nødvendigvis ansvar for flere enkelttiltak, men ansvar for å koble statlig og kommunalt nivå, samordne praksis mellom embetene og bidra til regional fremdrift.

Fristene bør være realistiske, etterprøvbare og knyttet til konkrete leveranser. For hver frist bør planen angi hvordan status kan måles, hvem som følger opp, og hvilke grep som vurderes dersom fremdriften uteblir. Fylkeskommunenes oppfølging av regionale vannforvaltningsplaner bør inngå i dette systemet, blant annet ved at tiltaksprogrammene fra vannområdene etterspørres systematisk.

Nye oppgaver, flere grupper og et utvidet mandat for sekretariatet krever tilstrekkelig og stabil bemanning. Vi anbefaler at ressursbehov, møtefrekvens og arbeidsform avklares før organiseringen settes i verk.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Statsforvalteren mener at de økonomiske og administrative konsekvensene kan være undervurdert. Planen vil kunne innebære nye eller endrede oppgaver for kommunene, Statsforvalterne, Miljødirektoratet og sekretariatet. Flere av tiltakene kan medføre økt behov for tilsyn, veiledning, saksbehandling, rapportering, samordning og kunnskapsinnhenting.

Det er viktig at ressursbehovet knyttet til nye og endrede oppgaver vurderes nærmere. Dette gjelder blant annet oppfølging på avløpsområdet, en eventuell overføring av dispensasjonsmyndighet, oppfølging av statlige planbestemmelser, koordinerte tilsynsaksjoner og en styrket sekretariatsfunksjon. Vi anbefaler at planen i større grad synliggjør finansiering, ressursbehov og kostnadsfordeling for de enkelte tiltakene, herunder behovet for statlig medfinansiering når kommunene får nye eller endrede oppgaver.

Finansiering og belastning på innbyggerne

Finansieringen bør omtales på et overordnet nivå og følges opp gjennom ordinære budsjettprosesser. Samtidig bør planen synliggjøre at omfattende bruk av selvkost kan gi store kostnadsøkninger for innbyggerne og uten mulighet for utjevning etter betalingsevne. Kostnadsfordelingen bør utformes slik at den ikke svekker legitimiteten, oppslutningen eller gjennomføringsevnen for nødvendige miljøtiltak.

Kommunesamarbeid bør særlig prioriteres der belastningene og løsningene går på tvers av kommunegrenser, blant annet for avløpsinfrastruktur, overvann, kartlegging, planvask, restaurering og sammenhengende kant- og strandsoner.

Oppsummering

Statsforvalteren støtter målene og hovedretningen i den nye Oslofjordplanen. For å gjøre planen til et effektivt styringsverktøy anbefaler vi at den blir mer konkret og gjennomføringsorientert. Vi mener det bør satses mer på bevaring av natur og legges større vekt på konkrete, målbare tiltak.

Vi mener det er nødvendig å se innsatsområde 6 Ivaretagelse av sårbar natur og verdifulle naturtyper i sammenheng med Innsatsområde 3 Stanse nedbygging, og mener en omstrukturering av planen bidrar til dette. Det er også avgjørende at planen satser på bevaring av natur i større grad enn restaurering.

Vi ber særlig om at tiltakene gis tydelig ansvar, frister, finansiering og målbare resultater samt at nødvendige utredninger gjennomføres raskt. Det er behov for flere tiltak som raskt vil føre til en faktisk bedring i økologisk og kjemisk tilstand i vannforekomstene. Det bør legges større vekt på samarbeid mellom kommunene og på kostnadseffektive, helhetlige løsninger i hele Oslofjordens nedbørsfelt. Statsforvalterens regionale samordningsrolle og sekretariatets pådriverrolle bør styrkes med tilstrekkelige ressurser.

Med hilsen

Jan Tore Sanner
statsforvalter
Klima- og miljøvernavdelingen

Karsten Butenschøn
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

